

**รูปแบบการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทย
กับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว***

**The Solution Model for Thai Border Trade and National Security in
Special Economic Zone, Sa Kaeo Province**

¹สายจิตร ชัยชนะ, วิจิตรา ศรีสอน และ สันธาน ชยนนท์

¹Saichit Chaichana, Wijittra Srisorn and Sunthan Chayanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: kongkiatch1986@gmail.com



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว และ 3) เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 20 คน และการสนทนากลุ่ม 20 คน ด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลโดยเทคนิคสามเส้า ด้านคน เวลา และสถานที่ มีผู้เชี่ยวชาญ 5 คนเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหการค้าชายแดนไทยกัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการแข่งขันของสินค้าไทย สร้างแรงกระตุ้นให้นักลงทุน ทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นและสร้างการกระจายรายได้ 2) แนวทางการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ปัญหาที่พบ ได้แก่เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดการทำงานที่เป็นมาตรฐาน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 3) รูปแบบการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ใช้รูปแบบ CBS คือ 1. C = Complement การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ 2. B = Business climate สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ และ 3. S = Sector strategies มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ รูปแบบ CBS ในการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ช่วย

*Received October 8, 2020; Revised May 16, 2022; Accepted May 16, 2022



ลดอุปสรรค และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการค้า เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยอาศัยบรรยากาศทางธุรกิจ เพื่อดึงดูดการลงทุน

คำสำคัญ: การค้าชายแดน; ความมั่นคงของชาติ; เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the context of Thai border trade and Thai-Cambodian border trade in Sa Kaeo Special Economic Zone; 2) to explore the guidelines for solving Thai border trade and national security problems in Sa Kaeo Special Economic Zone; and 3) to find a model for solving Thai border trade and national security problems in Sa Kaeo Special Economic Zone. The study applied a qualitative research method by using documents, semi-structured in-depth interviews with 20 key informants, and focus group discussion with 20 persons. The data were examined by using Triangulation method in terms of people, time, and place.

From the study, it is found as follows: 1) From investigating the context of Thai border trade and Thai-Cambodian border trade in Sa Kaeo Special Economic Zone, it is discovered that special economic zones have been established to promote Thai product competition, which is a way to motivate investors, resulting in increased employment and income distribution; 2) From exploring the guidelines for solving Thai border trade and national security problems in Sa Kaeo Special Economic Zone, the problems found were that officers are insufficient to provide service, a lack of standard working procedures, as well as the infrastructure development; 3) A model for solving Thai border trade and national security problems in Sa Kaeo Special Economic Zone is called “CBS” comprising, (1) “C” stands for Complement which is important for the development of Special Economic Zones that must be according to the national strategic plan and the integration between government agencies, (2) “B” stands for Business climate which can attract investment from within the country, region, and internationally, and (3) “S” stands for sector strategies that aim at developing regional industries to improve workforce skills through the integration of both countries' private and public sectors. The CBS model helps in resolving Thai border trade and national security problems in the Sa Kaeo Special Economic Zone by reducing obstacles, promoting trade cooperation, and increasing business opportunities through a business climate that can attract investment.

Keywords: Border Trade; National Security; Sa Kaeo Special Economic Zone

บทนำ

การค้าชายแดนนับว่ามีบทบาทสำคัญมากต่อเศรษฐกิจไทย ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยปริมาณการค้าชายแดนมีความได้เปรียบประเทศเพื่อนอย่างต่อเนื่อง (Ratanasithi, and Jaroenwanit, 2012) การค้าชายแดนเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ การเกิดชุมชน นับแต่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นชุมชนและสามารถสร้างผลผลิตได้หลากหลายแล้วนำผลผลิตนั้น ๆ มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อสนองความต้องการของตนในการดำรงชีวิตเป็นเบื้องต้น ซึ่งกาลต่อมามนุษย์เกิดการเรียนรู้จนเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจนสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น ความต้องการในผลผลิตก็เพิ่มมากขึ้นด้วย การกำหนดเส้นเขตแดนเพื่อแสดงอาณาบริเวณของเขตปกครอง ได้แบ่งแยกชุมชนที่เคยอยู่รวมกันออกไปเป็นชุมชนของประเทศที่จัดตั้งขึ้นใหม่ที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติ ตลอดจนระเบียบ กฎหมายที่แตกต่างกัน แต่การไปมาหาสู่กันแล้วนำผลผลิตที่ตนผลิตได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อการดำรงชีพ ก็ยังคงดำเนินต่อไปไม่มีการหยุดหย่อน แม้ว่าชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ถูกแบ่งออกไปเป็นคนละประเทศแล้วก็ตาม และด้วยเหตุนี้เองที่เป็นที่มาของ “การค้าชายแดน” (Pankhong, 2014) การค้าชายแดนได้ดำเนินมาโดยตลอดและอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นจากการค้าด้วยวิธีแลกเปลี่ยนผลผลิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพต่อกันซึ่งมีปริมาณเพียงเล็กน้อย ต่อเมื่อมีผลผลิตมากขึ้นและเกินความต้องการในการดำรงชีพของตนเอง ก็เริ่มพัฒนาสู่การแลกเปลี่ยนผลผลิต (สินค้า) เพื่อหวังผลกำไร แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะพื้นที่บริเวณตามแนวชายแดนที่เคยเป็นชุมชนดั้งเดิม ด้วยการขนส่งข้ามแดนผ่านเส้นทางที่เคยใช้อยู่แต่เดิมเมื่อครั้งยังไม่ได้แบ่งเขตแดน หรืออาณาเขต ที่เรียกกันว่า “ช่องทางการค้าตามธรรมชาติ” หรือ ที่เรียกกันว่า จุดผ่อนปรนทางการค้า” ในปัจจุบัน (Kaewmanee, 2013) จนกระทั่งเส้นทางการคมนาคมขนส่งสะดวกมากขึ้น จึงขยายพื้นที่กว้างออกไป แต่ก็ยังครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศคู่ค้าที่มีเขตแดนติดกันเท่านั้น การค้าเช่นนี้ก็เรียกว่า “การค้าชายแดน”

การค้าชายแดนในดินแดนที่มีเส้นเขตแดนติดต่อกัน และมีประชาชนที่มีความเหมือนกันในเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา เป็นผลก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่ส่งผลให้มีมูลค่าการค้าสูงและจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ต่อไปในอนาคต และยั่งยืน ซึ่งกรมการค้าระหว่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ในเรื่องของการค้าชายแดนไทยระหว่างประเทศ จะเห็นได้จากการที่กรมการค้าระหว่างประเทศ ได้มีแผนการส่งเสริมและผลักดันการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา ทั้งในเรื่องของการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2560 (Chotinisakorn, 2017) ระบบโลจิสติกส์เป็นปัญหาสำคัญ สำหรับการค้าชายแดน อุปสรรคที่สำคัญสำหรับการค้าชายแดนในปัจจุบันเป็นเรื่องระบบโลจิสติกส์ (Office of the National Economic and Social Development Board, 2013)

จังหวัดสระแก้วเป็น 1 ใน 7 จังหวัดที่มีพรมแดนติดกับกัมพูชาและมีระยะทางไม่ไกลจากพื้นที่ชั้นใน อยู่บนเส้นทางที่สามารถเชื่อมถึงกรุงเทพฯ พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีจุดผ่านแดนตั้งอยู่ที่อำเภออรัญประเทศ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนเชื่อมต่อกับกัมพูชาและเวียดนาม ตามแนวเส้นทางพัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและยุทธศาสตร์การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิระวัตติ-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม มีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 ที่เป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นที่ตอนใต้ทำให้สามารถเชื่อมโยง



เศรษฐกิจจากเมียนมาร์ ไทย กัมพูชา และเวียดนามเข้าด้วยกัน มีเส้นทางอินเตอร์ลิงก์ (Inter Link) ตัดผ่านไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย หรือผ่านจากภาคใต้ของกัมพูชา-พนมเปญ-สู่ภาคเหนือของกัมพูชา-เวียดนาม และยังมีเส้นทางรถไฟที่จะเชื่อมจากกัมพูชา-อรัญประเทศปราจีนบุรี-ฉะเชิงเทรา-กรุงเทพฯ ปัจจุบันเหล่านี้ล้วนเป็นการเพิ่มโอกาสในการติดต่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมในภูมิภาคให้สามารถขนส่งสินค้าได้สะดวกรวดเร็วทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ (Klaithubthim, 2012) ดังนั้น จังหวัดสระแก้วจึงมีความพร้อมในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของอินโดจีน ซึ่งจะส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ให้เพิ่มขึ้นด้วย

ในปัจจุบันทางรัฐบาลไทยได้มีการประกาศให้ จังหวัดสระแก้ว เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) ในระยะแรกเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เนื่องจากสระแก้วมีชายแดนติดกับจังหวัดบันทึยเมียนมาของกัมพูชา อีกทั้งยังตั้งอยู่ในระบียงเศรษฐกิจตอนใต้ที่เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม (กรุงเทพฯ-สระแก้ว-พนมเปญ-โฮจิมินห์ซิตี้-วังเตา) อย่างไรก็ตาม พื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาของจังหวัดสระแก้ว ยังประสบปัญหาบางประการ ได้แก่ บริเวณจุดผ่านแดนถาวรคลองลึก ปัจจุบันมีความแออัดมาก เพราะในแต่ละวันจะมีรถบรรทุกผ่านเข้าออกไม่ต่ำกว่า 300 คันต่อวัน และประชาชนทั้งชาวไทยและกัมพูชาผ่านด่านจำนวนมากในแต่ละวัน อีกทั้งในฝั่งกัมพูชายังมีปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่จะเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังไม่พร้อมเท่าที่ควร อีกทั้งยังพบว่ามักประสบอุบัติเหตุจราจรอยู่บริเวณพื้นที่ชายแดนบางส่วนชายแดนไทย-กัมพูชา ในจังหวัดสระแก้ว ถือเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านความมั่นคงที่มี การเชื่อมโยงกับภูมิภาค (ASEAN Connectivity) จึงเป็นช่องว่างให้เกิดการทำผิดกฎหมายได้ง่าย กล่าวคือ หากต้องการให้เศรษฐกิจชายแดนเจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น การเปิดด่านเป็นสิ่งจำเป็น ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ถ้ามมีการปิดด่านการค้าชายแดน ปัญหาความมั่นคงอาจจะน้อยลงแต่จะมีผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชา (Samaikul, 2014) ปัจจุบันความมั่นคงจึงขยายวงกว้างขวางขึ้นโดยมีมิติอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การเมืองเพิ่มเข้ามา จึงพบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อม ผู้ลี้ภัยที่ไม่พึงประสงค์ ภาวะโลกร้อน ฯลฯ ล้วนแต่เป็นประเด็นที่อาจส่งผลทางตรงต่อความขัดแย้ง โดยผ่านกลไกการเสื่อมถอยทางเศรษฐกิจ และความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง (Pridaporn, 2015)

ปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจ จังหวัดสระแก้ว ส่วนเหลือ ได้แก่ ระบบโลจิสติกส์ถูกระเบียบการค้าชายแดน สกุลเงิน ช่องทางด้านถาวรมีจำนวนน้อย การพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันของทั้งสองประเทศ และปัญหาความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ปัญหาด้านการเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสังคมทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้วที่เหมาะสมในการนำมาพัฒนาปรับปรุงการค้าชายแดนไทยให้มีกรอบความร่วมมือและความเชื่อมโยงต่าง ๆ ในภูมิภาค ช่วยส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา สามารถเพิ่มมูลค่าการค้าได้อย่างมหาศาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องรูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น นักวิชาการ และประชาชนในจังหวัดสระแก้ว จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น นักวิชาการ และประชากรในจังหวัดสระแก้ว เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ของการวิจัยครั้งนี้ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชาในจังหวัดสระแก้วได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น และนักวิชาการ จำนวน 20 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชาในจังหวัดสระแก้วได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น และนักวิชาการ เพื่อหา รูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 10 คน รวม 20 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แยกออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ

1. แนวการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ซึ่งกำหนดแนวคำถามเฉพาะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 - 3 แต่ไม่กำหนดถ้อยคำและการเรียงลำดับของคำถามอย่างแน่นอนตายตัว ในระหว่างการสัมภาษณ์ (ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เอง) ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับ



2. แบบสังเกต เพื่อจัดบันทึกเกี่ยวกับบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว และเพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ตามที่ผู้วิจัยสังเกตพบจากสภาพที่เป็นอยู่จริง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและเปิดเผย ส่วนที่ 2 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษาหลักการทฤษฎีเกี่ยวกับการสืบค้นสารสนเทศและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือ โดยการศึกษาหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วกำหนดประเด็นและขอบเขตคำถาม ด้วยการจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อพิจารณาแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ดังนี้

1. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยจะรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารจากส่วนต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ บริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว และเพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ได้เจาะจงคัดเลือกไว้เป็นรายบุคคล จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญแต่ละกลุ่มโดยนัดหมายสัมภาษณ์แยกออกจากกัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า บริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย สร้างแรงกระตุ้นและการรับรู้ของนักลงทุน สามารถกำหนดแผนการลงทุนในพื้นที่หรือวางแผนทางการค้า เป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้าระหว่างกัน มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การจ้างงานเพิ่มขึ้น การสร้างการกระจายรายได้

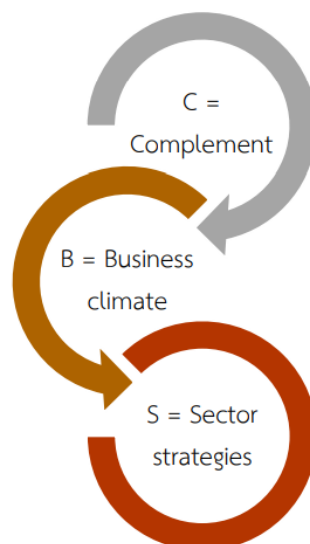
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ปัญหาที่พบ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อการ

ให้บริการ ขาดความรู้ในการทำงาน ทำงานไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ปัญหาสกุลเงิน ช่องทางด้านถาวรมีจำนวนน้อย กฎระเบียบการค้าชายแดน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะถนน เส้นทางคมนาคมขนส่ง และระบบโลจิสติกส์

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ควรใช้รูปแบบ CBS คือ 1. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ (C = Complement) 2. สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ (B = Business climate) และ 3. มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ (S = Sector strategies)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบ CBS คือ 1. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ (C = Complement) 2. สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ (B = Business climate) และ 3. มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ (S = Sector strategies)โดยนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ช่วยลดอุปสรรคและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการค้า เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยอาศัยบรรยากาศทางธุรกิจเพื่อดึงดูดการลงทุน โดยมีโมเดล ดังนี้



รูปภาพที่ 1 รูปแบบ CBS

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย สร้างแรงกระตุ้นและการรับรู้ของนักลงทุน สามารถกำหนดแผนการลงทุนในพื้นที่หรือวางแผนทางการค้า เป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้าระหว่างกัน มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การจ้างงานเพิ่มขึ้น การสร้างการกระจายรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Permboon, Phongam, and Sihaband (2019) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาบริเวณช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1) หลักการคือการค้าแบบมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนและผู้ประกอบการในการส่งเสริมการค้าชายแดน ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาบริเวณช่องสะง่า ในด้านส่งเสริมความสามารถ และการอำนวยความสะดวกผู้ประกอบการการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน และการพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน 2) วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนด้านการส่งเสริมความสามารถและการอำนวยความสะดวกผู้ประกอบการการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน และการพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน 3) การดำเนินการประกอบด้วย 3.1) การส่งเสริมความสามารถของผู้ประกอบการโดยการพัฒนาความรู้ การบริหารจัดการการพัฒนาศักยภาพการค้าและบริการการจัดทำบัญชี การทำกำไรและการขยายกิจการการพึ่งตนเอง การลดความเสี่ยงและการประกันภัย การพัฒนาศักยภาพ และแรงจูงใจบุคลากร การจัดหาเงินทุน การส่งเสริมการตลาด และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 3.2) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการโดยการพัฒนาความสะดวกทางธุรกิจ การพัฒนา กฎหมายให้สะดวกต่อธุรกิจ การเตรียมพร้อมด้านกฎหมาย การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน คมนาคมและโลจิสติกส์ การลดขั้นตอนการผ่านแดน การรักษาความปลอดภัย และการประสานความร่วมมือของสองประเทศ 3.3) การพัฒนาตลาดการค้าชายแดน โดยส่งเสริมการค้าคมนาคม และการจราจร การรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย การส่งเสริมภูมิทัศน์ การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวก 3.4) การพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ การพัฒนาการค้าโดยหน่วยงานรัฐบาล การพัฒนา ด้านการค้าสู่ระดับสากล การกระตุ้นการลงทุนการค้าชายแดน และการส่งเสริมการเข้าไปลงทุนใน ประเทศกัมพูชา และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้ประกอบการต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามรูปแบบอย่างเต็มความสามารถ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความจริงจังในการส่งเสริมการค้า ชายแดนและประสานความร่วมมือระหว่างกัน และภาครัฐต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านนโยบายงบประมาณ บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ปัญหาที่พบ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดความรู้ในการทำงาน ทำงานไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ปัญหาสกุลเงิน ช่องทางด่านถาวรมีจำนวนน้อย กฎระเบียบการค้าชายแดน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะถนน เส้นทางคมนาคมขนส่ง และระบบโลจิสติกส์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sammawattana (2014) ศึกษาเรื่อง แท้ต่อการค้าชายแดนไทย: เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน พบว่า ปัญหาการค้าชายแดน เกิดจากการขาดแคลนแรงงานด้าน



การเกษตร และแรงงานมีฝีมือ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันส่งผลให้การบริหารจัดการพื้นที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน การวางยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะสั้นและระยะยาวจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่ปัจจุบันพื้นที่ที่ถูกกำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้ง 5 กลุ่มนั้น ยังติดปัญหาเรื่องกฎหมายท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านการปกครอง อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงสิทธิประโยชน์ที่นักลงทุนจะได้รับโดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ทางภาษีรวมถึงรูปแบบการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนและสามารถแข่งขันกับเขตเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการแก้ไขปัญหาค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ใช้รูปแบบ CBS คือ 1. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ (C = Complement) 2. สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ (B = Business climate) และ 3. มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ (S = Sector strategies) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suthisamphan (2017) เรื่อง การพัฒนาการค้าชายแดนเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย พบว่า เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดความรู้ในการทำงาน ทำงานไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ด้านกฎหมายและระเบียบของกฎหมายยังไม่มีความเป็นสากล กฎหมายของไทยยังไม่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการรายย่อย มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องเกิดการดำเนินงานซ้ำซ้อนกัน เอกสารที่ใช้ประกอบมีจำนวนมาก สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ระบบสาธารณูปโภคยังขาดความพร้อม แนวทางการแก้ไขควรเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยการปฏิบัติงานและจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ รวมถึงอัตรากำลังสำรองให้เพียงพอเพื่อรองรับการเติบโตของการค้าชายแดนในอนาคต สำหรับด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้เอื้อต่อบริบทของพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการค้าชายแดน มีการมอบอำนาจให้จังหวัดในการอนุมัติ อนุญาต ปรับปรุงพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jouanjan et al. (2016) เรื่อง Regional infrastructure for trade facilitation Impact on growth and poverty reduction พบว่า การแก้ไขปัญหาค้าชายแดนโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการอำนวยความสะดวกทางการค้าในการประสานงานกับประเทศเพื่อนบ้าน จะมีประสิทธิภาพมากกว่าการลงทุนเพียงฝ่ายเดียว ด้านการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันควรมีการนำแนวคิดมาตรฐานการบริหารจัดการชายแดนขององค์การศุลกากรโลกมาบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน โดยการพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลการค้าชายแดน รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ โดยนำระบบ National Single Window (NSW) ซึ่งเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วยให้หน่วยงานราชการทั้งประเทศรวมกันเป็นหนึ่งเดียว เข้ามาใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ภาครัฐควรมีบทบาทเป็นตัวแทนของประเทศคือ การเจรจาผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะถนน เส้นทางคมนาคมขนส่ง

ระบบโลจิสติกส์ กับประเทศคู่ค้า เพื่อแลกกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการลดต้นทุนของผู้ประกอบการ และกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

สรุป

การวิจัยเรื่องรูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว มีบริบททางการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการแข่งขันของสินค้าไทย มีการสร้างแรงกระตุ้นให้กับนักลงทุนและเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นและสร้างการกระจายรายได้ในระดับภูมิภาค อีกทั้งยังมีแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยพบปัญหาจากการดำเนินของเจ้าหน้าที่ ที่มีไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดการทำงานที่เป็นมาตรฐาน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงรูปแบบ ในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว มีการปรับใช้รูปแบบ CBS คือ 1. C = Complement การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ 2. B = Business climate สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ และ 3. S = Sector strategies มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ รูปแบบ CBS ในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ช่วยลดอุปสรรค และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการค้า เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยอาศัยบรรยากาศทางธุรกิจเพื่อดึงดูดการลงทุน ซึ่งเป็นรูปแบบ CBS ในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ช่วยลดอุปสรรคและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการค้า เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยอาศัยบรรยากาศทางธุรกิจเพื่อดึงดูดการลงทุน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 นอกจากรัฐบาลจะมีบทบาทในฐานะหน่วยงานและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น อีกหนึ่งบทบาทของภาครัฐบาลคือ การเจรจาผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในการเป็นเวทีสำคัญที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหากฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับบริบทของการค้าชายแดนระหว่างสองประเทศ เพื่อให้เวทีของการเจรจาเป็นตัวช่วยในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของประเทศไทย

1.2 จังหวัดสระแก้วควรมีหน่วยงานบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยอาจเป็นคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยงานในพื้นที่และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดองค์กรเพื่อรองรับกับการพัฒนาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ไม่ถูกครอบงำจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น เพื่อวางระเบียบและการดำเนินการเพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าชายแดน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 เนื่องจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยมีอยู่ 10 เขต ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่การจัดตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว การนำข้อมูลไปใช้อ้างอิงกับการค้าชายแดนในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทแตกต่างกัน ควรพิจารณาข้อจำกัดต่าง ๆ อย่างละเอียดและรอบคอบ ซึ่งเห็นควรทำการศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการการพัฒนาการค้าชายแดนเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

References

- Chotinisakorn, A. (2017). *Penetrate border trade strategies, creating opportunities for Thai SMEs to conquer the Cambodian market*. Seminar of the Department of International Trade on December 7, 2017 at Indochina Hotels Sakaew Province.
- Jouanjean, M. A. et al. (2016). *Regional infrastructure for trade facilitation Impact on growth and poverty reduction*. London: Overseas Development Institute.
- Kaewmanee, R. (2013). *Bright border trade prospects*. Retrieved July 17, 2019, from <http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/trendbordertradejune2556.pdf>.
- Klaithubthim, J. (2012). *ASEAN Economic Community with Thailand*. Bangkok: Printing House. Agricultural Cooperative Assembly of Thailand.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2013). *Border trade with the ASEAN community*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Pankhong, W. (2014). *Opportunities for Thai border trade*. *International Institute for Trade and Development*. Post Today Newspaper Section: Business-Markets/ ASEAN Community, Year 12 Issue No. 4341.
- Permboon, B., Phongamm P., & Sihaband, K. (2019). Form to promote border trade between Thailand and Cambodia at Chong Sa-ngam area. *Sisaket Province Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University*, 21(2), 27-44.
- Pridaporn, P. (2015). *Department of International Public Relations*. Retrieved June 25, 2019, from http://www.aseanthai.net/ewt_news.php?nid=3166&filename=index.
- Ratanasithi, S., & Jaroenwanit, P. (2012). Barriers to Border Trade along the Southern Economic Corridor: A Case of Thai-Cambodia Trade on the Border of Sakaew Province. *GMSARN International Journal*, 6, 121-134.



- Samaikul, M. (2014). Guidelines for Border Trade Economic Development A case study on the Thai-Cambodia border friendship market. *Journal of Academic Resources Prince of Songkla University*, 25(1), 22.
- Sammawattana., C. (2014). *Handicap of Thai border trade: border special economic zone*. Bangkok: Office of Trade and Investment Cooperation.
- Suthisamphan, K. (2017). *Development of border trade to support the special economic zones of Thailand*. Bangkok: National Defense College.